

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr.

500.

Wilno, dnia 26 sierpnia 1931 r.-

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

	v	Dział.	Str.
1. Kolejny artykuł "Lietuvos Aidasa" o sprawie tranzytu w Hadze.-		I.	1.
K r o n i k a .			
2. Dokoła sprawy tranzytu w Trybunale Haskim.-		"	2.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

3. "Lietuvos Aidasa" o potrzebie powstawania warstwy kupców i przemysłowców.-		III.	"
K r o n i k a .			
4. Dokoła sprawy Voldemarasa.-		"	"
5. Dokoła afery b. premjera i ministra finansów Petru- lisa.-		"	3.
6. Podróż Prezydenta Smetony po Litwie.-		"	"

-----000000§000000-----

--:00&0&00:--

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Kolejny artykuł "Lietuvos Aidasa" o sprawie tranzytu w Hadze.

"Lietuvos Aidasa" Nr.189 z dn.24. Artykuł p.t. "W jaki sposób sprawa tranzytu znalazła się w Hadze." Streszczenie:

Exposé rządu litewskiego złożone na piśmie Trybunałowi Haskiemu zawiera w pewnem miejscu nader trafna sentencję łacińską: "Quod ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere". Innemi słowy od samego początku wypłynięcia sprawy wileńskiej na widownię jest ona "vitiosa" i dosyć długi okres czasu, który od owej chwili upłynął nie zdołał dotychczas sprawy tej na właściwe tory skierować. Ileż prób było ze strony litewskiej, ileż szczerej chęci nawiązania stosunków z Polską. Niestety wszystkie wysiłki, wszystkie bezpośrednie rokowania, równie jak wszystkie układy pod protektorem Ligi Narodów żadnych rezultatów nie osiągnęły. Powszechnie wiadomo, że wina za to spada nie na Litwę. Z tego, że żadną miarą nie udało się z Polską porozumieć niezadowolona jest nie tylko Litwa, nie tylko Liga Narodów, lecz i większość państw europejskich, które z powodu nieuregulowania kwestji w tym zakątku Europy obawiają się wojny i niepokojów.

O ile tym razem nawet się nie próbuje rozpatrywać sprawy wileńskiej i nie zamierza się poruszać jej w całej szerokości, to tylko dlatego, że wszyscy są przekonani, iż Polacy nie chcą iść na żadne ustępstwa i kompromisy. W związku z tem trafiła do Hagi nie sprawa wileńska i nie zawiła kwestja losu Wilna, lecz jedynie rezultat różnych układów z Polską, jakie się dotychczas odbywały. Gdyby nie miały miejsce wszystkie te układy bądź w Genewie, bądź w Królewcu, bądź też w Lugano, nie trafiłaby z formalnego punktu widzenia obecna sprawa tranzytu do Hagi. Pomijając to, że Litwie w danej chwili jest korzystniej czy też nie, rezultat długich i bardzo uciążliwych, lecz zasadniczo zupełnie jakowych rokowań z Polską znalazł się w Hadze.

Wspomniane exposé rządu litewskiego, zawierające dokumentalnie poparty przebieg sprawy wileńskiej i wykazujący, w jaki to sposób ze sprawy tej wynikła sprawa tranzytu w Hadze, wskazuje na 12 faz, w jakich się sprawa wileńska znajdowała. Pierwsza faza trwała od początku konfliktu do pierwszej ingerencji Ligi Narodów w 1920 r. Następnie przychodziły dalsze fazy. 20 września 1920 r. rezolucja Rady L.N. proponowała obu krajom wstrzymanie działań wojennych i przyjęcie tymczasowej linii demarkacyjnej. Po gwałcie Żeligowskiego Rada L.N. się spodziewała, że Hymansowi uda się oba kraje pogodzić. Wiadomo jednak czem się zakończyły oba projekty Hymansa. W 1922 r. rząd litewski próbował bezpośrednich układów z Polską. Układy te również zostały jakowe. Cała sprawa wypłynęła na konferencję Ambasadorów. W 1925 r. odbyły się bezpośrednie rokowania w Kopenhadze i Lugano. Nie przyniosły one również pozytywnych wyników. W związku z tem odłożono całą sprawę ad calendas graecas. Nie wiadomo też kiedyby sprawa wypłynęła znowu z całą ostrością, gdyby nie bardzo niespokojna jesień 1927 r., kiedyto władca Polski Piłsudski spędzał bezsenne noce głowiąc się nad tem czy należy mu mobilizować przeciwko Litwie armję, czy też nie? Jak wiadomo wobec możliwości zbrojnego konfliktu i niehumanicznych prześladowań Litwinów w okupowanej przez Polaków Wileńszczyźnie kwestja znowu się ukazała w Genewie w Radzie L.N.

Grudzień 1927 r. przyniósł rezolucję Rady L.N., w której radziła ona obu stronom układy pod protektorem Ligi Narodów. W wyniku rezolucji odbyły się dwukrotne narady w Królewcu, które jednak nie dały wybitnych wyników. Sesja grudniowa Rady L.N. w 1928 r. przyniosła dwie rezolucje. W jednej z nich przyjęto do wiadomości wysiłki obu stron w kierunku porozumienia, w drugiej zaś polecono generalnemu sekretarzowi Ligi Narodów zasięgnąć zdania komisji tranzytowej L.N. w sprawie braku pomiędzy Litwą a Polską bezpośredniego połączenia kolejowego. 24 stycznia r.b. przyjęła Rada L.N. rezolucję, która formu-

łowała ostatecznie kwestję tranzytu, skierowując tę sprawę do Hagi.

Z powyższego wynika, że sprawa tranzytowa powstała i trafiła do Hagi dzięki zbiegowi różnych okoliczności. Można się ich dopatrzeć już w latach 1920-1925. Jeszcze wyraźniej uwidoczniają się okoliczności te po rezolucjach grudniowych z 1927 r. i 1928 r., kiedyto całą sprawę skierowano do komisji tranzytowej. W ten sposób sprawa jest wynikiem polityki, długich lat i byłych rządów krikszczioniów na Litwie. Litwini nie mają żadnych specjalnych powodów do radości lecz również i do obaw względnie do oskarżania specjalnie kogoś zwłaszcza ze względu na to, że w stosunkach międzynarodowych zobowiązuje zasada continuum t. zn., że nowy rząd danego kraju nie może zignorować przyrzeczeń i zobowiązań, które na forum międzynarodowym poczyniły rządy poprzednie.

K r o n i k a .

Dokoła sprawy tranzytu w Trybunale Haaskim. Jak podaje "Lietuvos Aidas" /Nr.188/, minister pełnomocny p.Sidzikowski otrzymał od Trybunału międzynarodowego w Hadze depeszę, że zapytania Rady L.N. o opinię doradczą w sprawie trafiki na koleje Landwarowo-Koszedary będzie rozważana publicznie w Trybunale w dn.16 września r.b.Istnieje przekonanie, że Trybunał się zbierze już przedtem, ażeby się zapoznać ze sprawą. Dotychczas istniało przekonanie, że rozpatrywanie tej sprawy da się uskutecznić już w początkach września. Jednak przeszkodziła temu sprawa "Anschlusu", czyli niemiecko-austriackiej unji celnej. Sprawa tranzytowa mogła więc być wyznaczona jedynie na 16 września. Sprawa ta niewątpliwie również przeciągnie się kilka tygodni. Mimo, że przedmiot sprawy przedstawia się dosyć ciasno, lecz historia genezy kwestji jest bardzo długa i zawiła. Trybunał będzie się musiał z nią należycie zapoznać. Agent rządu litewskiego min.Sidzikowski uda się do Hagi z Genewy przed rozpoczęciem sprawy. Uda się również do Hagi w odpowiednim czasie rozjemca litewski p.W.Staszyński, kierownik Banku Litewskiego.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ.

"Lietuvos Aidas" o potrzebie powstawania warstwy kupców i przemysłowców.

"Lietuvos Aidas" Nr.188 z dn.22.VIII.1931 r. Artykuł p.t.

"Doniosła sprawa". Streszczenie:

Od czasów prehistorycznych trudnił się naród litewski głównie uprawę roli. Nie mieli natomiast Litwini skłonności do handlu i przemysłu, jak również nie zdradzali specjalnych zamiarów w kierunku żeglugi.

W unji z Polską Litwini pozostali wierni tradycyjnej uprawie roli. Handlem i rzemiosłami niemal się nie zajmowali. To samo było za czasów niewoli rosyjskiej. Gdy powstała niepodległa Litwa, zaczęli wszyscy pchać się do służby państwowej. Niektórzy Litwini amerykańscy usiłowali zająć się przemysłem. Nie znając jednak warunków miejscowych ponieśli duże straty, zwłaszcza w związku z inflacją marki niemieckiej. Nieliczni jedynie wytrwali na stanowisku.

Skonstatować więc wypada niechęć Litwinów do handlu i przemysłu. Jest to objaw ujemny. Wystarcza już bowiem Litwie urzędników, księży, adwokatów, lekarzy i t.d. Natomiast stanowczo mało jest kupców i przemysłowców. Nic też dziwnego, że pod względem uprzemysłowienia zajmuje Litwa w Europie ostatnie miejsce. Należy więc rozwijać propagandę w kierunku rozwoju handlu i przemysłu. Należy wpajać w młodzież litewską przekonanie, że przemysł, handel, rzemiosła są równie godne szacunku i nie mniej potrzebne od innych rzemiosł.

K r o n i k a .

Dokoła sprawy Volde marasa. Jak podają "Lietu-

vos žinios" /Nr.19P/, eksperci dokonali już w sprawie Voldemarasa swego zadania. Ich zdaniem płk.Rustejko odniósł rany tego rodzaju, że szkodzą one nawet zagojone, utrudniając normalne oddychanie. Wyleczyć tego zdaniem ekspertów się nie da.

Eksperci grafolodzy badają obecnie pamflety i listy, których całe mnóstwo napisano podczas pobytu i głodówki voldemarasowców w więzieniu. Niektórzy z oskarżonych przyznali się do autorstwa tych ulotek. Jak pod. "Rytas" /Nr.189, z powołaniem się na Id.Stimme/ w tych dniach oczekują powrotu do Kowna p.Matyldy Voldemarasowej, żony Voldemarasa. Celem jej powrotu ma być uzyskanie z mężem rozvodu.

Jak podają "Jaunakas Zinas" /Nr.186/, przesłuchiwanie świadków w sprawie Voldemarasa zostało już definitywnie ukończone. Właściciel hotelu Continental, gdzie dokonano, jak wiadomo, zamachu na płk.Rustejkę, raniony również przez zamachowców kupiec Kravec opowiedział w jaki to sposób zamachowcy Wojtkiewicz i Pupalejtis usiłowali uciekać. Zdaniem Kraveca, gdyby zamachowcy się nie zdemnerwowali, a wyszli z hotelu spokojnie, mogliby się niezauważenie przez nikogo ukryć. Tymczasem Wojtkiewicz i Pupalejtis biegli ulicą w wielkim wzburzeniu cały czas się ostrzeliwując. Jeden z pocisków trafił właśnie w Kraveca. Wojtkiewicz wystrzelił 12 razy w kierunku goniących go urzędników policji kryminalnej. Aresztowano go na przedmieściu Szańce w odległości 4 do 5 km od miejsca zamachu.

Oskarżeni zamachowcy tłumaczą się, że byli członkami legalnej organizacji "Geležinis Vilkas" i wykonywali ściśle rozkazy kierownictwa organizacji. Jak wiadomo, "Geležinis Vilkas" po ustąpieniu Voldemarasa rozbił się na dwie grupy, z których jedna pozostała wierna Voldemarasowi, a druga współpracowała z rządem. Gdy działalność organizacji tej zboczyła z normalnych torów i stała się niebezpieczną dla rządu, "Geležinis Vilkas" został zlikwidowany. Zamach i spisek przeciwko rządowi został ujawniony już po likwidacji "Geležinis Vilkas". Voldemarasowcy nie chcą jednak likwidacji tej uznać.

Jak podają "Jaunakas Zinas" /Nr.186/, konfiskuje się w Kownie wszystkie pisma zagraniczne, które piszą o sprawie Voldemarasa. Między innymi uległy konfiskacie pisma: "Berliner Tageblatt", "Vossische Zeitung" i "Jaunakas Zinas".

Z zeznań świadków wynika, że zamachu na płk.Rustejkę dokonano z przyczyn następujących: Pułkownikowi zaproponowano udział w przewrocie. Rustejko jednak odmówił i jako szef policji politycznej zastosował środki w kierunku likwidacji spisku. Voldemarasowcy, obawiając się zdemaskowania uchwalili płk.Rustejkę zgładzić.

W litewskich sferach politycznych obszernie się mówi o tem, że niektórzy z czołowych przedstawicieli "tautininków" są niezadowoleni z wciągnięcia Voldemarasa do całej afery. Z chwilą wciągnięcia Voldemarasa sprawa nabrała charakteru sensacyjnego. Sam Voldemaras jako polityk. nie jest o tyle niebezpieczny, ażeby należałoby go surowo karać i izolować. Pozatem Voldemaras jako jeden z twórców ideologii "tautininków" i leader "tautininków" w ciągu 15 lat pracował ręką w rękę ze Smetoną. 22 b.m. odbyło się posiedzenie centralnego komitetu partji tautininków, gdzie sprawa ta została omówiona. W związku z tem oczekuje się znacznego złagodzenia wyroku sądu.

Dokoła afery b.premjera i ministra finansów Petrulisa. Jak podają "Lietuvos Zinios" /Nr.190/, Trybunał Najwyższy nałożył areszt na majątek b.ministra finansów Petrulisa w wysokości 230 tys.litów. Jak wiadomo, Petrulis oskarżony jest o nadużycia, popełnione za czasów swego urzędowania. Ministerstwo Finansów wdrożyło w sprawie Petrulisa powództwo cywilne. Petrulis znajduje się obecnie na swobodzie, gdyż złożył w swoim czasie kaucję w wys.200 tys.litów.

Jak podają "Jaunakas Zinas" /Nr.186/, prokurator Trybunału Najwyższego zajął się już układaniem odpowiedniego aktu oskarżenia.

Podróż Prezydenta Smetony po Litwie. Jak podają "Jaunakas Zinas" /Nr.186/, odbędzie się w r.b. cały szereg okręgowych zjazdów partji "tautininków", które ma zaszczyścić swoją obecnością Prezydent Litwy Smetona. Niedawno zjazd taki odbył w Rosieniach, obecnie ma się odbyć w Ucie, a następnie w Marjampolu. Jak słychać czyni się to wszystko w celu przygotowania gruntu na przyszłe wybory prezydenta oraz wybory do sejmu. Miałyby się one odbyć jesienią r.b.

B7